

melyikéből római terra sigillata tálak töredékei is felszínre kerültek. Utóbbiak – meghatározásukat követően – a telep korhatározásában alapvető fontosságúak lehetnek.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Benedek András, Nagy Norbert, Takács Gábor technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

232. Jánoshalma, Faddi-dűlő II.

(KÖH 69437)

(Bács-Kiskun megye) I

A lelőhely (HT-35) Jánoshalma belterületétől DK-re, a mélykúti határ közelében, egy környezetéből sziget-szerűen kiemelkedő domb tetején fekszik. A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai a Horvát Tranzit gázszállító vezeték nyomvonalán 2009. augusztus 27–28-án, a lelőhely K-i szélénél, mintegy 100 m hosszán és 5 m szélességben végeztek megelőző feltárást.

A sárga, homokos altalajon – mely a lelőhelyen mélyített geológiai szondánk alapján ezen a területen mintegy 200 cm vastag – 3 objektum feltárását azonosítottuk a nyelés alkalmával. Mindhárom objektum É–D irányú, ívelt szűkülő falú, ívelt aljú, lelet nélküli, ismeretlen korú árok.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

233. Jánoshalma, Gyékényes-dűlő, gázelosztó-állomás

(KÖH 69439)

(Bács-Kiskun megye) Á

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai a Horvát Tranzit gázszállító vezeték építése kapcsán 2009. október 28. és november 26. között, 689 m²-nyi területen megelőző feltárást végeztek a Jánoshalma belterületétől DK-re, a mélykúti határ közvetlen közelében húzódó kisebb földhátan fekvő lelőhelyen (HT-36).

A lelőhelyen 44 régészeti jelenséget figyeltünk meg, amelyhez végül 16 objektumot rendeltünk; ezek mindegyike egy késő Árpád-kori (12–13. sz.) településhez tartozott. A feltárást során 7 árokrészlet, 6 gödör, 2 külső kemence és 3 épületmaradvány került elő.

Az egykori tanyaszerű települést szögletes alakú, kettős árokrendszer keríthette. A két szélső árokrészlet között 71 m volt a távolság. A köztes szakaszban találtuk a telep összes megismert objektumát, amelyeknél több esetben szuperpozíciót figyeltünk meg. Egy felhagyott épületből például külső kemencét alakítottak ki, míg egy másik kemencés, padlóval rendelkező házban megújítás nyomát találtuk. Utóbbi esetben az ágasfás-szelemen szerkezetű ház É-i, rövidebb oldalát 0,5 m-rel tolták el

É felé. Ennek során az első ház sarokba vájt kemencéjét elbontották, majd egy új kemencét alakítottak ki szint-úgy a sarokban. Sajnos az épületet nem tudtuk teljesen feltárni, de annyit megállapítottunk, hogy azt végül felhagyták, süppedékét egy letaposott, a második építési fázishoz tartozó kemence elé is behúzódó járósínt alapján tovább használták.

A településen egy másik nagyméretű épületrészlet is napvilágot látott, amelynek padlóját mélyen az altalajba ásták. Ebben az objektumban egy sarokba épített kemence omladékán túl alapárkokat is találtunk, amelyek a fal mellett húzódtak részben a hosszanti, részben a rövidebb oldal mentén. A jelenségek talán a házat kibélelő boronafal alapárkai lehettek. A D-i oldalon kibontottuk az épület lépcsős bejáratát is; itt egy ló csontvázának részlete került elő. A házban talált cölöphelyek pozíciója alapján olyan tetőszerkezetet képzelünk el, amelynek gerince nem az épület középtengelye felett húzódott, hanem eltolva, a Ny-i oldalfal síkja fölött.

A feltárt 6 gödör sekélyen mélyült az altalajba, öblös, méhkasos és szögletes formájú egyaránt akadt közöttük. A teleprészlet 2 külső kemencéjének munkagödörét korábbi objektumok beásásainak felhasználásával alakították ki. Az egyik előtérgödört a telep kerítőárkának bővítésével hozták létre, míg egy másik, hosszú életű kemence tűztere egy felhagyott ház D-i oldalából nyúlt ki. A dokumentált jelenségek alapján a telep huzamosabb ideig fennállhatott, miközben a kerítőárok vonalát a különféle objektumokkal nem lépték túl.

A meglehetősen szegényes leletanyagban dominálnak a cserépbográcsokhoz tartozó töredékek, melyek között gyakori a késői típusú, síkozott peremforma. A fazéktöredékek száma alacsonyabb, közülük több vonaldíszes oldal emelhető ki, amely nem mond ellent a telep 12–13. századra való datálásának. A feltárást eredményei alapján az Árpád-kori telep a gázelosztó állomás, valamint a fentebb említett földhát által közrezárt területre lokalizálható, É-i, valamint D-i kiterjedése bizonytalan.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Benedek András, Nagy Norbert, Takács Gábor technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

234. Jánoshalma, Hergyevicza, Madarásztanyától ÉK-re

(KÖH 69443)

(Bács-Kiskun megye) Á

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai a Horvát Tranzit gázszállító vezeték építése kapcsán 2009. szeptember 2. és október 6. között több ütemben, összesen 701 m²-nyi felületen végeztek megelőző feltárást a Jánoshalma DNY-i határában, a tataházi dűlőúttól

D-re, a nagy kiterjedésű Hergyevicza-dűlő szívében található lelőhelyen (HT-38).

Az átlag 60–70 cm vastag humusztakaró gépi eltávolítása után a világos, agyagos-homokos altalajon 24 régészeti jelenség bontakozott ki, amelyhez végül 19 objektumot rendeltünk. Az előkerült kerámialeletek alapján minden objektum egy késő Árpád-kori (12–13. sz.) településhez tartozott.

A feltárt 19 objektumból 12 kisebb méretű, szögletes és kör alakú teret határoló kerítőárok részletének bizonyult. A fennmaradó 7 objektum kerek, egy esetben szögletes alakú gödör vagy verem volt. Ezek elsősorban a szelvény középső területén összpontosultak. A település szélét megfigyeléseink szerint kerítőárok, karámok jelölték ki. Az objektumok a feltárási szelvényen belüli elhelyezkedése szórt településszerkezetre utal.

Az előkerült leletanyag döntő részét az apró kavicsos soványítású kerámia adta. Ezek töredékei zömükben cserépbográcsokhoz tartoztak, melyek a peremkiképzés jellegzetességei alapján az Árpád-kor kései szakaszában készültek. A fazekak töredékei között több vonaldíszes is előfordul. A telep egyetlen szögletes gödréből ívelt hátú vaskés került napvilágra.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Benedek András, Nagy Norbert, Takács Gábor technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

235. Jánoshalma, Hergyevicza, Mátételkei-Kígyós-csatorna

(Bács-Kiskun megye) Sza, A

A Horvát Transzit gázszállító vezeték építése kapcsán a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai 2009 őszén megelőző feltárást végeztek az előzetes terepbejáráson regisztrált lelőhelyeken.

Mátételkei-Kígyós-csatornától K-re, HT-40 (KÖH 69455): Szeptember 11. és október 21. között több ütemben, összesen 1991 m²-en kutattunk. A helyenként 1 m vastagságot is meghaladó humusztakaró alatt, a sárga, agyagos altalajon 153 stratigráfiai egységet figyeltünk meg a gépi nyelési alkalmával. Az előkerült 92 objektum egy 4. századi szarmata temetőhöz, egy nagyobb 8–9. századi, késő avar településhez, valamint egy kisebb újkori telephez tartozott.

A lelőhely legkorábbi időszakát 13 szarmata kori csontvázas temetkezés képviselte a szelvény középső harmadában. A D-É, ill. DK-ÉNy tájolású sírok mélysége 13–60 cm, hossza 170–264 cm, szélessége 60–100 cm között ingadozott. A legtöbb sírgödör téglalap alakú volt, egy esetben figyeltünk csak meg trapéz alakú, a fej felé kiszélesedő aknát. Mindössze egy, a többi sírtól DNy-ra, kissé távolabb fekvő temetkezés köré ástak egy 5–6 m átmérőjű körárokot, amelynek bejáratát – a megszokott

módon – a D-i oldalon találtuk meg. A kerítőárok és a sír ÉNy-i felét egy késő avar kori árokrészlet megsemmisítette. A sírok nagy része a korabeli rablások áldozatává vált, de néhány olyan temetkezés is akadt, amelyet a késő avar korban is megbolygattak. A nagymértékű rablottság ellenére csak 2 sír esetében értük tetten a korabeli rablógödrök nyomát. A legtöbb alkalommal a rablógödör beásása nem vált el a sír kevert jellegű betöltésétől, és annak teljes területét érintette. Több esetben csupán üres sírakra bukkantunk. A bolygatottság magas mértéke ellenére sikerült számos adatot nyernünk a korabeli temetkezési szokásokra és viseletre vonatkozóan, amelyet elsősorban 3 bolygatatlan női sír tett lehetővé. Ezekben üveg-, kő- és korallgyöngyök, vas karperecek és fibula került elő. Gyakori volt a sírokban a lábfejnél elhelyezett edényke is. A kerámiamelléleteket egy rabolatlan sír tanúsága szerint töröttek is az aknába helyezhették. A legtöbb temetkezésben a rablások, utólagos avar kori bolygatások miatt már csak a viseleti elemek, melléletek szétszórt maradványaival, elsősorban a betöltésben előkerült korall-, karneol- és üvegyöngyökkel találkoztunk. Néhány sírban S-alakú, vas koporsókapcsokat is kibontottunk, melyek alapján rönkfakoporsókra következtethetünk. A temetőrészlet a leletek alapján előzetesen a 4. századra datálható.

A kiterjedt késő avar kori (8–9. sz.) településhez 47 objektum tartozott a területen. Ezek az objektumok elsősorban nagyméretű árok voltak (26), de jelentős a különféle alakú agyagnyerő gödrök száma is (15), emellett előkerült néhány ház, valamint kút is (3-3). A nagyméretű, tagolt aljú, széles árok a terület DNy-i harmadában karéjosan összekapcsolódva egy nagyobb teret határoltak. Ez a belső, erődített tér a szelvénytől DK-re terült el. A változatos alakú, gyakran igen nagyméretű és gazdag leletanyagú agyagnyerő gödrök szinte mindenhol tetten érhetőek voltak a lelőhelyen. Mindemelllett a telepen 3 házmaradvány került elő, melyekből kettőt egymásra ástak. A félig földbe mélyített épületek közül csak egy esett teljes egészében a szelvénybe. A négyszögletes, 9 m² alapterületű építményben letaposott padlószintet, a rövidebbik oldalak közepén pedig egy-egy cölöphelyet találtunk. Az avar kutak hengeres falúak voltak, aljukat egy esetben sem sikerült megtalálni. A leletanyag zöme kézzel formált, ritkábban korongolt kerámia. Több belsőfüles bogrács mellett jelentős lelet egy agyag fúvócső, valamint egy bepecsételt rácsmintás kerámiatöredék.

Csak a felület ÉK-i harmadában bukkantunk újkori, néprajzi anyaggal jellemezhető 4 objektumra. Ezek között két cölöpszerkezetes ház is volt, melyek egyikéből lemezből készült ezüstcsüngő került felszínre. Leletanyag hiányában 28 objektum ismeretlen korú.

Mátételkei-Kígyós-csatornától Ny-ra, HT-41 (KÖH 69461): Szeptember 9. és október 21. között több ütemben, összesen 339 m²-en dolgoztunk a csatorna és egy ÉNy-DK-i irányú dombhát között elterülő, sík területen. Az átlag 70–80 cm vastag humusztakaró gépi eltávolítása